

TÜRMOB INTERNATIONAL

Yıl: 13 • Sayı : 55 • Mayıs 2020

Teknoloji İle İlgili Destek Materyali:
Otomatik Araçlar ve Teknikler
Kullanıldığında Denetimin
Belgelendirilmesi

Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi

Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu
529 Fifth Avenue, 6th Floor
New York, New York 10017 USA

Bu yayın, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) tarafından yayınlanmıştır. IFAC'ın misyonu kamu yararına hizmet etmek, yüksek kaliteli mesleki standartlara uyumun tesis ve teşviki yolu ile dünya çapında muhasebe mesleğini güçlendirmek ve güçlü uluslararası ekonomilerin gelişmesine katkıda bulunmak, bu gibi standartları uluslararası yakınsamasını arttırmak, mesleğe ilişkin konularda ve kamu yararı meselelerinde görüş bildirmektir.

Bu yayını Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu'nun (IAASB) web sitesinden yalnızca kişisel kullanım için ücretsiz olarak indirebilirsiniz www.iaasb.org

Nisan 2020, IFAC. Tüm hakları saklıdır.

'Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu', 'Uluslararası Denetim Standartları', 'Uluslararası Güvence Sözleşmeleri Standartları', 'Uluslararası İnceleme Sözleşmeleri Standartları', 'Uluslararası İlgili Hizmetler Standartları', 'Uluslararası Kalite Kontrol Standartları', 'Uluslararası Denetim Uygulama Notları', IAASB ' ; ISA ' ; ISAE ' ; ISRE ' ; ISRS ' ; ISQC ' ; IAPN 've IAASB logosu IFAC'ın ticari markaları veya IFAC'ın tescilli ticari markalarıdır veya ABD'de ve diğer ülkelerde kayıtlı ticari markaları ve hizmet markalarıdır.

TÜRMOB YAYINLAMA İZİNİ

"Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) tarafından Nisan 2020'de İngilizce olarak yayınlanan, "Teknoloji ile İlgili Destek Materyali: Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi" yayını TÜRMOB tarafından Mayıs 2020'de meslek mensuplarımız ile akademisyenlerin çalışmalarında kullanılmak üzere eğitim amaçları için IFAC'tan izin alınarak Türkçe diline çevrilmiştir. IFAC yayınlarının tamamının onaylanmış metinleri IFAC tarafından İngilizce olarak yayınlanır. IFAC söz konusu tercümenin doğruluğu ve eksiksiz olması ya da bunların bir sonucu olarak ortaya çıkabilecek eylemler için bir sorumluluk üstlenmez.

IFAC tarafından yayınlanan İngilizce metin "*Non-Authoritative Support Material: Audit Documentation When Using Automated Tools and Techniques*"© Nisan 2020. Tüm hakları saklıdır.

Türkçe metin "*Teknoloji ile İlgili Destek Materyali: Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi*" © Mayıs 2020. Tüm hakları saklıdır.

Orijinal Adı: "*Non-Authoritative Support Material: Audit Documentation When Using Automated Tools And Techniques*"

Telif, ticari marka ve izin bilgileri veya iletişim için permissions@ifac.org.

Yayın yılı: Mayıs 2020

TEKNOLOJİ İLE İLGİLİ DESTEK MATERYALİ: OTOMATİK ARAÇLAR VE TEKNİKLER KULLANILDIĞINDA DENETİMİN BELGELENDİRİLMESİ

Bu yayın, Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu'nun (IAASB) Teknoloji Çalışma Grubu (TWG) tarafından hazırlanmıştır. Bu doküman, denetçilerin, denetim süresinde otomatik araçlar ve tekniklerin kullanımının Uluslararası Denetim Standardı™ (ISA™) 230'a göre denetçinin belgelendirmesini nasıl etkileyebileceği konusunu daha iyi anlamalarına yardımcı olmak için hazırlanmıştır.1 Bu yayın Uluslararası Kalite Kontrol Standardı (ISQC) 14 veya diğer UDS'leri değiştirmez veya geçersiz kılmaz. Bu yayını okumak, ISQC 1 veya diğer UDS'lerin okunduğu anlamına gelmez.

Bu yayın, otomatik araçlar ve teknikler kullanıldığında denetimin belgelendirilmesi için ilgili değerlendirmeleri yapabilmeleri konusunda denetçilere yardım sağlamak amaçlanmıştır. Bu bilgiler yalnızca örnek olarak sunulmuştur.

Okuyucuların dikkatine

Bu yayında mevcut IAASB projelerine, özellikle de tamamlanmak üzere olan projelere referans verilmiştir.

- Uluslararası Kalite Yönetimi Standardı (ISQM) 1 (ED-ISQM 1)- Finansal Tabloların Denetimleri veya İncelemeleri ya da Diğer Güvence veya İlgili Hizmet Denetimlerini Yürüten Firmalar için Kalite Yönetimi
- Görüşe Açık Taslak UDS 220 (Revize) (ED-220), Finansal Tabloların Denetimi için Kalite Yönetimi

Bu yayında bahsi geçen bazı kısımlar, yukarıdaki önerileri esas alır. Her iki standardın onaylanma sürecinin 2020 yılında tamamlanması beklenmektedir. Onaylandığı zaman, TWG bu standartların yürürlük tarihini göz önünde bulundurarak bu yayını uygun şekilde güncelleyecektir.

Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi

Bölüm I

Giriş

Otomatik Araçlar ve Teknikler Nelerdir?

Denetim prosedürleri, otomatik veya manuel olabilen (sıklıkla her ikisinin de birleşimi olur) çok sayıda araç ve teknik kullanılarak uygulanabilir. Denetçiler otomatik olan araçlar ve teknikleri tanımlamak için uygulamada çeşitli terimler kullanılabilirler. Örneğin, risk değerlendirme prosedürleri süresince verilerde otomatik analitik prosedürlerinin uygulanması bazen veri analitikleri olarak ifade edilir.

“Veri analitikleri” terimi bazen bu tür araçlara ve tekniklere atıfta bulunmak için kullanılmasına rağmen, terimin tek tip bir tanımı veya açıklaması yoktur. Bu terim aslında oldukça dardır, çünkü günümüzde denetim prosedürleri tasarlanırken ve uygulanırken kullanılan tüm yeni teknolojilerin tamamını kapsamaz. Ayrıca, yapay zekâ (AI) uygulamaları, robotik otomasyon süreçleri ve drone kullanımları gibi teknolojiler ve ilgili denetim uygulamaları gelişmeye devam edecektir. Bu sebeple, IAASB daha geniş anlamı otomatik araçlar ve teknikler (ATT) kullanır.

Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi

ATT'nin Kullanımı ve Bağımsız Denetimin Belgelendirilmesi

UDS 230¹ denetimin belgelendirilmesi yükümlülükleri açısından ATT'lerin kullanımı ve manuel araçlar ve tekniklerin kullanımı arasındaki farkı gözetmez. Ancak, ATT'nin kullanımı farklı belgelendirme değerlendirmeleri ile sonuçlanabilir. Örneğin, ATT denetim sözleşmesinde uygulansın veya uygulanmasın UDS 230 paragraf 2 ve 3'te yer aldığı gibi denetimin belgelendirilmesinin niteliği ve amaçları aynı kalır ve aşağıdakileri kapsar:

- Denetçinin genel amaçlarına ulaşıldığına yönelik kendisi tarafından varılan sonucun dayanağı.²
- Denetimin, UDS'lere ve uygulanabilir yasal ve düzenleyici gereksinimlere uygun olarak planlandığı ve yürütüldüğüne dair kanıt
- Denetimi planlama ve uygulamada denetim ekibine yardımcı olmak.
- Bağımsız denetimi yönlendirmek ve gözetmeleri ve UDS 220'ye göre inceleme sorumluluklarını yerine getirmeleri için gözetimden sorumlu denetim ekibi üyelerine yardımcı olmak.³
- Denetim ekibinin kendi çalışmalarından sorumlu olmasını sağlamak.

Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi

- Gelecekteki denetimlerde önem arz edecek hususların kaydının tutulmasını sağlamak.
- Denetimin kalitesine yönelik gözden geçirme ve teftişlerin Uluslararası Kalite Kontrol Standardı (ISQC) 1⁴ veya en az ISQC 1'de ya da diğer ulusal düzenlemelerde öngörülen yükümlülükleri karşılayacak şekilde yürütülmesini sağlamak.⁵
- Uygulanabilir yasal, düzenleyici veya diğer yükümlülüklerle göre dış teftişlerin yürütülmesini sağlamak

Eşdeğer bir şekilde, test edilen kalemlerin ve hususların belirleyici özelliklerini kayıt altına alırken, UDS 230, ATT veya manuel araçlar ve teknolojiler arasındaki farkı gözetmez.⁶

UDS 230, ilke esaslıdır ve bu sebeple denetçinin uyguladığı araç veya tekniklerin niteliğini görmeksizin uygulanabilir olarak kalacaktır.

1 UDS 230, Denetimde Belgelendirme

2 UDS 200, "Bağımsız Denetçinin Genel Amaçları ve Bağımsız Denetimin Bağımsız Denetim Standartlarına Uygun Olarak Yürütülmesi", 11 inci paragraf

3 UDS 220, "Finansal Tabloların Bağımsız Denetiminde Kalite Kontrol", 15-17nci paragraflar

4 ISQC 1, "Finansal Tabloların Bağımsız Denetim ve Sınırlı Bağımsız Denetimleri ile Diğer Güvence Denetimleri ve İlgili Hizmetleri Yürüten Bağımsız Denetim Kuruluşları ve Bağımsız Denetçiler için Kalite Kontrol", 32-33, 35-38 ve 48 inci paragraflar

5 UDS 220, 2nci paragraf

6 UDS 230 A12inci paragraf, test edilen kalemlerin ve hususların belirleyici özelliklerini denetçinin nasıl kayıt altına alabileceğine ilişkin örnekler sağlar.

Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi

UDS Özel Belgelendirme Yükümlülükleri

Risk değerlendirmesi veya ayrıca denetim prosedürlerinin yürütülürken ATT kullanıldığında, denetçinin, UDS 230 ve diğer ilgili UDS'lerin tamamında denetimin belgelendirilmesi yükümlülükleri ile uyumlu olması gereklidir.⁷

Bunlar, UDS 315 (Revize 2019)⁸ paragraf 38'de ve UDS 330 paragraf 28'de belirtildiği gibi şartları içerir.⁹ UDS 230'daki ekler, özel belgelendirme şartlarını içeren diğer UDS'lerdeki paragrafları tanımlar.

UDS'lerin belgelendirmeyükümlülükleri manuel ve otomatik araçlar/ teknikler için aynıyken, bu yayın, denetim yapılırken, ATT'lerin kullanımının, manuel araç ve teknikler ile karşılaştırıldığında farklı belgelendirme değerlendirmeleri ile sonuçlanabileceği durumları tanımlamaktadır. Bu yayın aşağıdaki şekilde devam edecektir:

- **Bölüm II:** UDS 230'da seçilen paragraflar ve ATT'nin kullanımı bağımsız denetimin belgelendirilmesini nasıl etkileyebilir?
- **Bölüm III:** Özel değerlendirmeler

7 UDS 230 A6'ncı paragraf, diğer UDS'lerin uygulandığı durumlarda UDS 230'un uygulanmasını daha anlaşılır hale getirmek için diğer UDS'lerin belirli belgelendirme şartları içerdiğini açıklar.

8 UDS 315 (Revize), Önemli Yanlışlık Risklerinin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi ISA 315 (Revize 2019) şartlarının 15 Aralık 2021 veya sonrasında başlayan dönemler için geçerli olduğunu unutmayın.

9 UDS 330, Değerlendirilen Risklere Denetçinin Karşılık Vermesi

Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi

Bölüm II

UDS 230'da seçilen paragraflar ve ATT'nin kullanımı bağımsız denetimin belgelendirilmesini nasıl etkileyebilir?

Uygulanan denetim prosedürlerinin sonuçları- UDS 230 paragraf 8(b)

8. Denetçi çalışma kâğıtlarını, söz konusu denetimle daha önceden hiçbir bağlantısı bulunmayan tecrübeli bir denetçinin aşağıda belirtilen hususları anlayabilmesine olanak sağlayacak şekilde hazırlar:
 - (a) ...
 - (b) Uygulanan denetim prosedürlerinin sonuçları (**vurgu eklendi**) ve elde edilen denetim kanıtları ve
 - (c)

ATT'nin niteliği denetçiye büyük veri setlerini inceleme ve analiz etme fırsatı sağlayabilir. UDS 230 paragraf 8(b) kapsamında, bir bütün veri setini analiz ederken ATT kullanıldığında, denetçinin veri seti için analiz sonuçlarını belgelendirmesi gerekli kılınır. Örneğin, sonuçların görselleştirilmesi kullanılarak bu oldukça basit olabilir. Alternatif bir şekilde, test edilen her kalem için, aşağıdakilerin

Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi

yapıldığını göstermek üzere yapılan analiz belgelendirilerek bu başarılabılır:

- İşlemlerin normal mesai saatlerinde kaydedilmiş olması
- İşlemlerin tek tip bir sipariş numarasına bağlı olması
- İşlemlerin aynı kullanıcı numarası ile onaylanmış olması

Bu sebeple, belgelendirme yükümlülükleri ATT için değişiklik göstermezken, kullanılan araçların ve tekniklerin farklılaşan nitelikleri sebebiyle farklı belgelendirmeler ortaya çıkabilir.

Örneğin, işletmenin beklenen kredi zararları göz önüne alındığında alacaklar hesabının yeterliliği belirlenirken, denetçi, belirli kriterleri karşılayan alacak hesaplarının bir listesini oluşturmak amacıyla işletmenin tüm alacak hesaplarını analiz etmek için ATT kullanabilir (örneğin, kredi limiti aşılmış, geri ödeme işlemi yok).

Söz konusu analiz daha fazla araştırma gerektiren birden fazla husus ile sonuçlandıysa, denetçi örneklendirme tekniklerini uygulamayı tercih edip etmediğine göre gereken belgelendirmenin niteliği ve kapsamı genişleyebilir. Söz konusu analizi belgelendirirken, denetçi bu tür istisnaları ölçmek için ATT'yi kullanabilir ve gerekirse, denetçi denetim dosyasında analizin sonuçlarına yer verilmesi için analiz sonuçlarını uygun olacak bir format veya belgelendirme türünde (örneğin, bir elektronik tablo veya kelime işlemci) hazırlayabilir.

Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi

Denetim süresince ortaya çıkan önemli konular – UDS 230 paragraf 8(c)

8. Denetçi çalışma kâğıtlarını, söz konusu denetimle daha önceden hiçbir bağlantısı bulunmayan tecrübeli bir denetçinin aşağıda belirtilen hususları anlayabilmesine olanak sağlayacak şekilde hazırlar:

(a) ...

(c) Denetim süresince ortaya çıkan önemli konular, ulaşılan sonuçlar ve ulaşılan bu sonuçlarda uygulanan önemli mesleki yargı (vurgu eklendi). (Ref: Para. A8–A11)

A8. Bir hususun önemine ilişkin muhakemede bulunulması, durum ve gerçeklerin nesnel olarak analiz edilmesini gerektirir. Önemli hususlara örnekler aşağıdaki şekilde verilebilir:

- Ciddi risklere sebep olabilecek hususlar (UDS 315 (Revize 2019'da tanımlandığı gibi)
- (a) Finansal tabloların önemli yanlışlık içerebileceğine veya (b) denetçinin “önemli yanlışlık” risklerine ilişkin daha önceki değerlendirmesini ve bu risklere karşı yapacağı işleri revize etme ihtiyacına işaret eden denetim prosedürlerinin sonuçları (vurgu eklendi)

Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi

- Denetçinin gerekli denetim prosedürlerini uygulamasını önemli ölçüde zorlaştıran şartlar.
- Denetçinin olumlu görüş dışında bir görüş vermesine sebep olabilecek veya denetçi raporuna “Dikkat Çekilen Hususlar” paragrafının eklenmesini gerektirebilecek bulgular.

Bir prosedürü ATT kullanarak veya manuel olarak uygulamayı tercih etmek önemli bir hususun belgelendirilmesini etkilemez; ancak ister manuel ister ATT olsun farklı araç ve tekniklerin kullanımı farklı önemli hususların tespit edilmesi ile sonuçlanabilir.

Buna rağmen, UDS 230’un 8(c) paragrafı, denetim sırasında ortaya çıkan önemli hususları, bunlarla ilgili varılan sonuçları ve bu sonuçlara ulaşırken yaptığı önemli mesleki muhakemeleri denetçinin belgelendirmesini gerekli kılar. ATT kullanılırken uygulanan önemli mesleki yargının niteliği, manuel araç ve teknikler uygulandığı sırada mesleki bir yargının kullanılmasından farklı olabilir. Örneğin, oldukça önemli ve zor bir stok sayımına ilişkin aşağıdaki iki senaryoyu değerlendirelim:

Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi

- Senaryo 1: Stok sayımlarının test edilmesi ve sonuçların analiz edilmesi
- Senaryo 2: ATT kullanılarak stok sayımlarının test edilmesi ve sonuçların analiz edilmesi (bir drone ve yapay zeka destekli görüntü analizi kullanılarak)

Her iki analiz de mesleki yargı (muhakeme) gerektirirken, “kullanılan önemli mesleki yargıyı” destekleyecek belgelendirmenin niteliği farklı olabilir. Örneğin, Senaryo 1’e göre belgelendirme, muhtemelen bir denetim ekibi üyesinin stoku görsel olarak “saymak” için nasıl bir eğitime tabi tutulduğuna dair bilgi vermez (yani, daha az bir mesleki yargı (muhakeme) söz konusudur). Ancak Senaryo 2’ye göre belgelendirme, sayılacak stok ile ilgili en iyi görüntüyü elde etmek için drone’un iyi yerleştirilmesini sağlamak ve yapay zekanın görüntüleri saymak için uygun olduğunun nasıl tespit edildiği ortaya koymak amacıyla stokun sayılması için drone kullanan personel tarafından kullanılan adımları içermesi gerekebilir.

Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi

Çalışma kağıtlarının biçimi, içeriği ve kapsamı- UDS 230 Paragraf A2

Çalışma kağıtlarının biçimi, içeriği ve kapsamı çeşitli etkenlere bağlıdır. Örneğin;

- İşletmenin büyüklüğü ve karmaşıklığı,
- Uygulanacak denetim prosedürlerinin niteliği,
- Belirlenen önemli yanlışlık riskleri,
- Elde edilen denetim kanıtının önemi,
- Belirlenen istisnaların niteliği ve kapsamı,
- Yürütülen çalışmanın veya elde edilen denetim kanıtlarının belgelendirilmesi yoluyla kolaylıkla belirlenemeyen bir sonucun veya sonucun gerekçesinin belgelendirilmesi ihtiyacı,
- Kullanılan denetim metodolojisi ve araçları.

Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi

Denetimin belgelendirilmesi, denetçinin uyguladığı prosedürlerin ne olduğunu ve denetim süresince bu sonuçlara nasıl ulaştığını tanımlamaktadır. Denetim prosedürlerinin uygulanmasında ATT'lerin kullanımı kapsamında, denetimin belgelendirilmesinin şekli, içeriği ve kapsamı değerlendirilirken aşağıdaki hususlar da uygun olabilir:

- Kullanılan otomatik aracın ismi ve analizde kullanılan kaynak verinin tanımlanması. Kullanılan araç veya bir bütün olarak orijinal veri seti (dosya, veri tabanı vb.) denetimin belgesi olarak genel genellelikle saklanamaz.
- Veri toplama (örneğin veri talebi yazısı), veri ayıklama ve teslim süreçlerinin detayları ve denetçi tarafından uygulanacak doğrulama ve uyumlaştırma prosedürleri. Manuel araçlar ve tekniklerde olduğu gibi, veri toplamanın detayları, yeterli ve uygun denetim kanıtı elde etmek için verinin doğru ve eksiksiz olarak nasıl değerlendirildiğini ve verinin denetim prosedürlerinde nasıl kullanıldığını içerebilir.
- ATT, denetçinin olağan dışı kalemler veya özellikleri, uygulanan filtreler/segmentleri ve izlenen yol ya da düşünce şekli ile ilgili belgeleri tespit etmek için analiz edeceği bilgi ile “daha fazla araştırma yapmasına” izin verirse,
- Uygulanan prosedürlerin niteliği ve ortaya çıkan görüntü veya uygulanan prosedürlerle ilgili analizin içerik listesi (dışa aktarılan bir rapor veya ekran görüntüsü olabilir).

Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi

- Üçüncü taraf hizmet sağlayıcıların veri ayıklama hizmetlerinin yürütülmesine dahil edilmesi ve verilerin doğru ve eksiksiz olduğunun nasıl tespit edildiği.

Filtrelerin çeşitli tekrarlarının kullanımı (ATT) - UDS 230 Paragraflar A4 ve A7.

A4. Finansal tabloların ve çalışma kâğıtlarının eski taslaklarının, ilk veya tamamlanmamış görüşleri yansıtan notların, yazım hataları veya başka hatalardan dolayı düzeltilen belgelerin düzeltme öncesi kopyalarının ve belgelerin ikinci nüshalarının, çalışma kâğıtlarına eklenmesi gerekmez.

...

A7. Çalışma kâğıtları, yürütülen denetimin UDS'lere uygun olduğuna dair kanıt sağlar. Ancak denetçinin bir denetimde dikkate alınan her konuyu veya varılan her mesleki yargıyı belgelendirmesi ne gerekli ne de uygulanabilir.

Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi

ATT kullanımının benzersiz özelliklerinden birisi, veriler üzerinde gerçekleştirilen birçok farklı prosedür yinelenmesinin görüntülenebilmesidir. Örneğin, denetçi, nihai karara varmadan önce veriye yönelik farklı filtreler uygulayarak bazı prosedür tekrarları tasarlayabilir ve uygulayabilir. UDS 230 paragraf A4'te belirtildiği gibi, çalışma kağıtlarının eski taslaklarının denetim belgesinde yer verilmesine gerek yoktur. Ancak denetçi, mesleki muhakemede bulunurken, uyguladığı prosedürlerin niteliği, zamanlaması ve kapsamını ve elde edilen sonuçları daha iyi anlamaya yardımcı olacağı kanaatine varırsa, farklı görsellere, uygulanan farklı filtrelerin sonuçlarına veya algoritmaların tekrarlarına yer vermeyi tercih edebilir.

Genellikle, hesaba veya işlem sınıflarına ilişkin ilk görüşün oluşmasında ATT'nin kullanımı (örneğin veri analitiği) bu analitiğin tekrar yapılması ile desteklenebilir. Sonuçlarının analizi, analitiğin belirlenmesinde veya tasarlanmasında kullanılan mesleki yargıyı destekliyorsa, denetçi önceki çalışmanın belgelerini saklayabilir.

Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi

Bölüm III

Özel Değerlendirmeler- ATT gibi Teknolojik Kaynaklar konusunda Firmanın Onay Vermesi Denetçinin Belgelendirmesini Nasıl Etkileyebilir?

Firma tarafından resmi bir onay sürecine tabi olmayan ATT kullanımının aksine, firma tarafından onaylanan ATT'yi kullanırken denetçi belgelerinin niteliği ve kapsamındaki farklılıklar hakkında birtakım sorular ortaya çıkabilir (örneğin, denetim ekibi kendi yazılım çözümlerini geliştirebilir veya belirli bir test hedefine ulaşmak için denetim firması standart algoritmalarını değiştirebilir veya revize edebilir). Özellikle, denetim ekibinin aşağıdakilerle ilgili hususları belgelemesi gerekir:

- ATT, kalite denetimlerinin tutarlı bir şekilde uygulanmasını sağlamak için uygun mu ve
- Personel ATT kullanımı için uygun nitelikte mi veya deneyime sahip mi?

IAASB konuyla ilgili herhangi bir kural veya rehber sunmamış olsa da, ED-ISQM 1 ve ED-UDS 220'nin (Revize) son görüşe açık taslakları sorunu ele almaktadır. Örneğin:

Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi

a) ED-ISQM 1

38. Denetim firması, kalite yönetim sisteminin tasarımı, uygulanması ve faaliyete geçmesini sağlamak için zamanı geldiğinde insan kaynakları, teknolojik kaynaklar ve entelektüel kaynaklar dahil kaynakların amacına uygun bir şekilde elde edilmesi, geliştirilmesi, kullanılması, korunması, dağıtılması ve tahsis edilmesine yönelik aşağıdaki kalite hedeflerini belirler:

(a) ...

(e) Denetim firması, kalite yönetimi sisteminin işleyişini ve denetimlerin yürütülmesini sağlamak için uygun teknolojik kaynaklara sahiptir veya sahip olduğu kaynakları geliştirir, uygular ve bu kaynakları korur (Ref: Para. A124–A131).

A130. Bir IT uygulaması kullanılırken, özellikle de denetim firması için özel olarak geliştirilmiş özel bir IT uygulaması kullanılırken, denetim firmasının IT uygulamasını amacına uygun bir şekilde kullanıp kullanmadığını tespit etmesi gerekir. Bu tespit aşağıdakileri yapıp yapmadığına dair bir değerlendirmeyi içerebilir:

Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi

- Veri girişleri uygundur ve verilerin gizliliği korunmuştur.
- IT uygulaması tasarlandığı gibi kullanılmaktadır ve istenilen amaç elde edilmiştir.
- IT uygulamasının çıktıları kullanım amacına ulaşmıştır.
- Kullanıcıların IT uygulamasını nasıl kullanmaları gerektiği ve kullanıcılara uygun desteğin nasıl sağlanacağı açıktır.
- IT uygulamasının tasarlandığı şekilde sürekli faaliyette bulunması için genel IT kontrolleri gereklidir.

Denetim firması, amacına uygun bir şekilde çalıştığı ve firmanın kullanımı için uygun bulunduğu zamana kadar IT uygulamalarının kullanımı veya bu uygulamalarının özelliklerinin kullanımını hususi olarak yasaklayabilir.

Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi

b) ED-220

- A57. Denetim prosedürlerini yerine getirmek amacıyla denetim firmasının onayladığı teknolojiyi kullanırken, denetim firmasının politikaları veya prosedürleri denetim ekibi için gereken değerlendirmeleri ya da sorumlulukları ortaya koyabilir ve sonuçların değerlendirmesi yapılırken veya analiz edilirken uzman kişilerin yer almasını gerekli kılabilir.
- A58. Denetim firmasının politikaları veya prosedürleri bazı teknolojik kaynakların kullanımını özellikle yasaklayabilir (örneğin, denetim firması tarafından kullanımı özellikle onaylanmamış yazılımlar) veya yeni bir teknolojik kaynağın kullanımı için onay alınmasına yönelik yükümlülükler içerebilir. Bazı koşullarda, denetim firmasının politikaları veya prosedürleri özellikle belirli bir teknolojik kaynağı kullanımı içermeyebilir (örneğin denetim ekibi tarafından geliştirilmiş veya denetim ekibi/denetim firması dışında yapılmış bir elektronik bir tablo). Bu durumlarda, denetim ortağı, denetimi gerçekleştirirken kaynak kullanımının denetimin kapsamına uygun olup olmadığı konusunda ve eğer

Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi

öyleyse, teknolojik kaynakların nasıl kullanılabilceğini dikkate alarak mesleki yargı (mesleki muhakeme) uygulayabilir. Denetim firması tarafından kullanımı özellikle onaylanmamış belirli bir teknolojik kaynağın denetimde kullanımı için uygun olup olmadığının belirlenmesinde göz önünde bulundurulabilecek faktörler aşağıdakilerin olup olmadığını içerebilir:

- Teknolojik kaynakların kullanımı, veri işleme ve güvenliği ile ilgili politikalar veya prosedürler dahil denetim firmasının politika veya prosedürleri ile uyumludur.
- Teknolojik kaynaklar istendiği gibi çalışmaktadır.
- Personel, teknolojik kaynakları kullanmak için gereken yetkinlik ve yeterliliklere sahiptir.

Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi

Denetim firması bir ATT'nin kullanımını onayladığında, aşağıdaki belgelendirmelere (denetim firmasının kalite yönetim sistemini destekleyen belgeler) firma düzeyinde yer verilebilir; ancak bunlar denetim düzeyinde olmayabilir:

- ATT'nin uygun olup olmadığının belirlenmesinde denetim firması tarafından kullanılan politikalar veya prosedürler (örneğin, ATT amacına uygundur ve istenilen hedefleri karşılamaktadır) ve
- ATT onayını destekleyen bilgi.

Bir ATT, denetim sözleşmelerinin tamamı veya bazılarında kullanılması için denetim firmasının resmi bir onay sürecine tabi değilse, ATT'nin denetim için uygun olduğunun belirlenmesine yönelik denetim ekibinin değerlendirmelerine ilişkin belgelere, denetimin belgelendirilmesinde yer verilebilir.

Uygulamada, aşağıdaki örnekler ATT kullanımı ve onayının firma düzeyinde veya denetim sözleşmesi düzeyinde belgelendirmeyi nasıl etkileyebileceğini göstermektedir.

Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi

ATT'nin Kullanımı ve Onayına İlişkin Koşullar	Belgelendirmenin Değerlendirilmesi
ATT, denetim firması tarafından onaylanmıştır veya denetim firması tarafından onaylanmış kullanıma hazır bir yazılımdır (örneğin, uyarlanmamış marka bir yazılım).	ATT'nin onayı ve kullanımına ilişkin belgelendirmeye firma düzeyinde yer verilebilir.
ATT, firma düzeyinde resmi bir onay sürecine tabi değildir, ancak denetim ekibi ATT'yi kullanıyorsa, denetim firmasının politika veya prosedürleri şartları belirler.	ATT'nin kullanımına ilişkin belgelendirmeye, denetim firması politika veya prosedürlerinde oluşturulan şartlara göre denetimin belgelendirilmesinde yer verilebilir.
ATT, resmi bir inceleme sürecine tabi değildir ve denetim ekibi söz konusu ATT'yi kullanıyorsa, denetim firmasının politika veya prosedürleri şartları belirlemez.	ATT'nin denetim için uygunluğunu belirlerken denetim ekibinin değerlendirmelerinin belgelendirilmesine, denetim belgesinde yer verilebilir. Örneğin, belgelendirme, denetim ekibinin aşağıdakileri nasıl belirlediğini içerebilir: • ATT kullanıldı ve denetim ekibinin diğer ilgili politika veya prosedürleri ile uyumlu olarak kullanıldı.• ATT amaçlandığı gibi kullanıldı.• ATT'nin kullanımına ilişkin yeterlilik ve yeteneklere sahip personel tarafından kullanıldı.

Otomatik Araçlar ve Teknikler Kullanıldığında Denetimin Belgelendirilmesi

IAASB Hakkında

IAASB'nin amacı, yüksek kaliteli denetim, güvence ve ilgili standartları oluşturarak ve uluslararası ve ulusal denetim ve güvence standartlarının kalite ve tutarlılığına olanak sağlayarak kamu yararına hizmet etmek, böylece, dünya çapında muhasebe firmalarının kalitesini ve istikrarını arttırmak ve küresel denetim ve güvence işlerinde kamu güvenini güçlendirmektir.

IAASB, faaliyetlerini gözeten Kamu Yararı Gözetim Kurulu ve standartların ve rehberlerin gelişiminde kamu yararı verileri sağlayan IAASB İstişare Danışma Grubu'nun da dahil olduğu ortak bir standart-yapma sürecine göre muhasebe meslek mensuplarının tamamı tarafından kullanılması için denetim ve güvence standartları ve rehberleri geliştirir. IAASB'nin faaliyetlerini destekleyen yapılar ve süreçler, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) tarafından desteklenmektedir.

IAASB'nin faaliyetlerini destekleyen yapılar ve süreçler, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) tarafından desteklenmektedir. IAASB ve IFAC, bu yayındaki materyale dayanarak hareket eden veya bunları yapmaktan kaçınan herhangi bir kişinin yol açtığı zararlardan veya bu tür kayıpların ihmalden mi yoksa başka bir şeyden mi kaynaklandığına ilişkin sorumluluk kabul etmez.

TÜRMOB

TÜRKİYE SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER
VE YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLER ODALARI BİRLİĞİ
(UNION OF CHAMBERS OF CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANTS OF TURKEY)

İncek Kızılcasğar Mahallesi 2669 Sokak No: 19 Gölbaşı - ANKARA
Tel: 0 (312) 586 00 00 pbx Faks: 0 (312) 586 00 11 - 586 00 18
www.turmob.org.tr

 <https://twitter.com/turmob>

 <https://www.facebook.com/turmobweb/>

 @turmob1989

 turmob@turmob.org.tr